

การพัฒนาอาชีพกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี*

CAREER DEVELOPMENT FOR THE VULNERABLE GROUP OF THE ELDERLY
IN ANG KHIRI SUBDISTRICT, MAKAM DISTRICT, CHANTHABURI PROVINCE

พระครูสุจิตร์กิตติวัฒน์ (กิตติ สุจิตโต), ขวัญชนก เหล่าสุนทร,
พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มั่งคั่ง), พระปลัดเวชยันต์ ฐิตสทุโร (แววเพ็ชร),
พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภโณ), พระครูสังฆวิริยกิจ (ระพิน พุทธิสารโร)
Phakhrusuchitkittiwat (Kitti Sujitto), Kuanchanok Laosunthara,
Phramaha Wiset Kuntadhommo (Mangkhang), Phrapalad Wetchayan Thitasattho (Waeopphet),
Phrakhrusuthikittibundit (Krisada Kittisobhano), Phrakrusanghaviyajakij (Raphin Buddhiso)
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: kuanchanok.lao@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สำรวจและศึกษาอาชีพที่เหมาะสมกับกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุ 2. วิเคราะห์องค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ และ 3. ประเมินผลการพัฒนาอาชีพกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้สูงอายุ จำนวน 200 คน ซึ่งได้จากสูตรของ Taro Yamane (ค่าความคลาดเคลื่อน 0.07) และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ นักพัฒนาชุมชน และผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.87) และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Cronbach's α = 0.92) รวมทั้งแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบค่าที่แบบกลุ่มสัมพันธ์ (Paired Sample t-test) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1. อาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในพื้นที่มี 5 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรรม ยั่งยืน หัตถกรรมพื้นบ้าน อาหารและเครื่องดื่มแปรรูป บริการและการดูแล และการค้าขาย 2. ผู้สูงอายุมีองค์ความรู้ท้องถิ่น จำนวน 12 สาขา เช่น เกษตรผสมผสาน สมุนไพรพื้นบ้าน

*Received September 30, 2025; Revised October 20, 2025; Accepted October 27, 2025

การแปรรูปผลไม้ การทอผ้า และการจักสาน ซึ่งเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ได้แก่ ความพอเพียง ความอดทน และการแบ่งปัน และ 3. หลังจากเข้าร่วมโครงการ ผู้สูงอายุมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 38.6 ($p < .01$) มีความพึงพอใจต่อกิจกรรม ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.51) อยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถนำองค์ความรู้ไปประกอบอาชีพจริง ร้อยละ 91.7 ส่งผลให้เกิดโมเดลบูรณาการ พุทธ-ภูมิปัญญาชุมชน (Buddha-Local Livelihood Integration Model: BLLIM) ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืนบนฐานพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาอาชีพ; ผู้สูงอายุเปราะบาง; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; หลักพุทธธรรม; การพัฒนาชุมชน

Abstract

Objectives of this research were: 1. To explore suitable occupations for vulnerable elderly groups, 2. To analyze the body of knowledge applicable to career development, and 3. To evaluate the outcomes of career promotion for vulnerable elderly in Ang Khiri Sub-District, Makhm District, Chanthaburi Province. The study employed a mixed-methods, combining quantitative and qualitative approaches. The quantitative data were collected from 200 elderly participants determined by Taro Yamane's formula (error level 0.07), and qualitative data from 25 key informants' community leaders, entrepreneurs, social developers, and successful elderly selected through purposive sampling. The instruments included a validated questionnaire (IOC = 0.87; Cronbach's α = 0.92), in-depth interviews, and focus group discussions. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and paired-sample t-tests, while qualitative data were analyzed through content descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. Suitable occupations for the elderly comprised five groups: sustainable agriculture, handicrafts, food and beverage processing, service and caregiving, and commerce; 2. The elderly possessed twelve domains of local wisdom, such as integrated farming, herbal use, local food processing, and weaving, integrated with Buddhist principles of sufficiency, patience, and sharing; and 3. After participation, their average income increased by 38.6% ($p < .01$), satisfaction was at the highest level ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.51), and 91.7% applied acquired knowledge to real occupations. The study led to the development of the Buddha-Local Livelihood Integration Model (BLLIM), a

sustainable career model integrating Buddhist wisdom with local community knowledge.

Keywords: Career Development; Vulnerable Elderly; Local Wisdom; Buddhist Principles; Community Development

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรทั่วโลก หนึ่งในประเด็นสำคัญที่สังคมมนุษย์กำลังเผชิญ คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) ซึ่งนำมาซึ่งความท้าทายใหม่ด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ ขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ หรือมีภาวะพึ่งพิงสูง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุประเทศไทย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2568) ระบุว่า ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ถือว่าเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์อย่างเป็นทางการ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้คืออัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง และอายุคาดเฉลี่ยที่ยืนยาวขึ้นจากการพัฒนาการทางการแพทย์และสาธารณสุข ส่งผลให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนไปสู่สังคมสูงวัยเร็วขึ้นกว่าที่คาดไว้ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ประชากรวัยทำงานอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่ ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากต้องดำรงชีวิตโดยพึ่งพาตนเอง

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดชายฝั่งภาคตะวันออก มีพื้นที่ทางเกษตรมากถึงร้อยละ 57 ของพื้นที่ทั้งหมด (กรมพัฒนาที่ดิน, 2561) พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับที่ราบ มีสภาพอากาศชุ่มชื้น เหมาะสมกับการทำการเกษตร โดยเฉพาะไม้ผลเมืองร้อน เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะ และพิชสมุนไพโร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน อย่างไรก็ตาม จากการย้ายถิ่นของแรงงานวัยทำงานไปยังเมืองใหญ่ ทำให้จังหวัดจันทบุรีโดยเฉพาะในเขตชนบทมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอมะขาม, 2566) ตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่ชนบทที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเนินเขา มีลำคลองธรรมชาติไหลผ่าน เช่น คลองอ่างศิระ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญของชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การแปรรูปผลไม้ การจักสาน การนวดแผนไทยและการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพร (องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างศิระ, 2566) วิถีชีวิตของชาวบ้านยังคงยึดโยงกับวัดและหลักพุทธธรรม มีวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และกิจกรรมทางสังคม ทำให้พื้นที่แห่งนี้มีทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้มแข็ง ผลสำรวจขององค์การบริหารส่วนตำบลอ่างศิระ (2566) พบว่า ประชากรในพื้นที่มีจำนวนประมาณ 3,800 คน โดยร้อยละ 21 เป็นผู้สูงอายุ และในกลุ่มนี้มากกว่าร้อยละ 60 ไม่มีรายได้ประจำ ต้องพึ่งพาเบี้ยยังชีพรายเดือนเพียงเล็กน้อย อีกทั้งร้อยละ 35 มีภาวะพึ่งพิงบางส่วน ทำให้มีความเปราะบางทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม การขาดโอกาสในการพัฒนาอาชีพอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่สามารถ

สร้างรายได้ที่มั่นคงได้ด้วยตนเอง ตำบลอ่างศิระมีจุดแข็งที่สำคัญคือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมมานาน ทั้งด้านเกษตรกรรมยั่งยืน การแปรรูปผลไม้ การทำสมุนไพรพื้นบ้าน และหัตถกรรม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลสังคม อันเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรม ได้แก่ อนุฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร) อารักขสัมปทา (การรู้จักรักษาทรัพย์) กัลยาณมิตตตา (การคบคนดีเป็นมิตร) และสมชีวิตา (การดำรงชีวิตอย่างพอดี) (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2556) หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนชนบท

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง การพัฒนาอาชีพกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จึงมุ่งพัฒนาแบบจำลองการส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีสุขภาวะทางจิตใจที่สมดุล การดำเนินงานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี (2567–2571) ที่มุ่งสู่เมืองเกษตรคุณภาพและสังคมผู้สูงอายุเข้มแข็ง ซึ่งสามารถต่อยอดเป็นต้นแบบเชิงพื้นที่ให้กับจังหวัดอื่นได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจและศึกษาอาชีพที่เหมาะสมกับกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้ที่นำมาใช้พัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อประเมินผลการพัฒนาอาชีพกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยใช้ทั้งการศึกษาเชิงเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลแนวคิด และนโยบายที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาเชิงภาคสนามโดยการเก็บข้อมูลจากพื้นที่จริง เพื่อสะท้อนแนวคิด ประสบการณ์ และกระบวนการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุเปราะบาง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งขึ้นทะเบียนอยู่ในฐานข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลอ่างศิระ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอมะขาม ณ ปี 2567 มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 108,311 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชากรดังกล่าว ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 200 คน ซึ่งถือเป็นจำนวนที่เหมาะสมกับการวิจัยภาคสนามในชุมชน โดยคัดเลือกจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จากรายชื่อผู้สูงอายุที่มีรายชื่ออยู่ในฐานข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลอ่างศิระ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอมะขาม เพื่อให้ได้กลุ่มผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เป็นผู้สูงอายุในกลุ่มเปราะบางที่มีศักยภาพในการพัฒนาอาชีพ และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการวิจัยอย่างต่อเนื่อง การคัดเลือกดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสะท้อนบริบทของผู้สูงอายุในพื้นที่จริง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาโมเดลการส่งเสริมอาชีพบนฐานพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน (Creswell, 2014)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1. ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล 5 คน 2. ผู้ประกอบการในพื้นที่ 5 คน 3. นักพัฒนาชุมชน/นักสังคมสงเคราะห์ 5 คน 4. ผู้สูงอายุเปราะบางที่ประสบความสำเร็จ 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ IOC = 0.87 และค่าความเชื่อมั่น Cronbach's α = 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Paired Sample t-test)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธี Triangulation

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ลงพื้นที่ตำบลอ่างศิระ เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไป ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และอาชีพ

4.2 ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เข้าร่วมกิจกรรมอาชีพ การฝึกอบรม และการผลิต

4.3 สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุเปราะบาง ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานท้องถิ่น

4.4 จัดการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิเคราะห์แนวทางพัฒนาอาชีพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติอ้างอิง

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยถอดความ จัดหมวดหมู่ และหาประเด็นหลัก ตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธี Triangulation การนำเสนอผลใช้การพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. การสำรวจและศึกษาอาชีพที่เหมาะสมกับกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า อาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุสามารถจัดเป็น 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1. อาชีพเกษตรกรรมยั่งยืน เช่น การปลูกผักปลอดสาร การทำเกษตรผสมผสาน การเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็ก 2. อาชีพหัตถกรรมและของที่ระลึก เช่น การทอผ้า การจักสาน การทำผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ 3. อาชีพด้านอาหารและเครื่องดื่มแปรรูป เช่น การทำขนมพื้นบ้าน การแปรรูปสมุนไพรและผลไม้ 4. อาชีพด้านบริการและการดูแล เช่น การนวดแผนไทย การดูแลเด็กและผู้ป่วยในชุมชน และ 5. อาชีพการค้าขาย เช่น การเปิดร้านค้าชุมชน การจำหน่ายสินค้าผ่านตลาดนัดและช่องทางออนไลน์

2. การวิเคราะห์องค์ความรู้ที่นำมาใช้พัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นรวม 12 สาขาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การใช้สมุนไพรในครัวเรือน การปรุงอาหารพื้นบ้าน การแปรรูปผลไม้ การทอผ้า การจักสาน และการทำของใช้ในครัวเรือน ทั้งยังมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ ความพอเพียง ความอดทน และการแบ่งปัน ร่วมกับการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดการสร้างความคุณค่าในตนเองและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน

3. การประเมินผลการพัฒนาอาชีพกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการเข้าร่วมโครงการ ผู้สูงอายุมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 38.6 จากอาชีพที่ได้รับการพัฒนา ผู้สูงอายุมีความมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเองเพิ่มขึ้น มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมอาชีพร่วมกันมากขึ้น และชุมชนมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะในด้านความร่วมมือระหว่างผู้สูงอายุ หน่วยงานท้องถิ่น และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยรวม

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อน-หลังการเข้าร่วมโครงการ (Paired t-test)

ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ยก่อน	ค่าเฉลี่ยหลัง	ความแตกต่าง (t)	ค่า p (Sig.)	ข้อสรุป
องค์ความรู้ (Knowledge)	3.24	4.18	t = 6.73	p < 0.001	เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ
ทักษะการผลิต (Skill)	3.09	3.94	t = 5.59	p = 0.001	เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ
ทัศนคติการประกอบอาชีพ (Attitude)	3.60	4.20	t = 3.16	p = 0.018	เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญ

จากตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ (n = 200) โดยใช้การทดสอบ t แบบคู่ ค่า p ที่น้อยกว่า 0.05 ถือว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

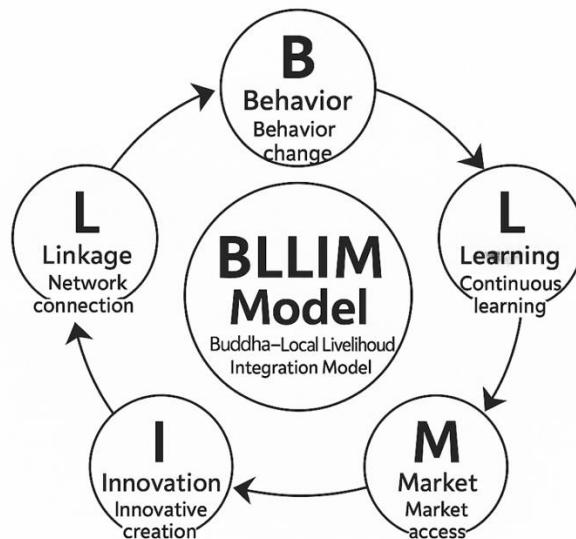
1. การสำรวจและศึกษาอาชีพที่เหมาะสมกับกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า อาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรมยั่งยืน หัตถกรรม อาหารและเครื่องดื่มแปรรูป บริการและการดูแล และการค้าขาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงมีศักยภาพในการทำงานด้านเกษตรและงานฝีมือที่ใช้แรงกายไม่มากนัก อีกทั้งเป็นงานที่สามารถดำเนินการได้ภายในชุมชน โดยไม่ต้องอาศัยทุนหรือเทคโนโลยีสูง สอดคล้องกับการศึกษาของดวงพร กิจอาทร และคณะ (2560) ที่พบว่า อาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุควรเป็นอาชีพที่ใช้ประสบการณ์และภูมิปัญญามากกว่า การใช้แรงงานหนัก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุบล วุฒิพรโสภณ และคณะ (2560) ที่ชี้ให้เห็นว่า การทำเกษตรอินทรีย์และหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสุขภาพของผู้สูงอายุในชนบท

2. การวิเคราะห์องค์ความรู้ที่นำมาใช้พัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ผู้สูงอายุมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 12 สาขา เช่น การเกษตรผสมผสาน การใช้สมุนไพร และการทอผ้า อีกทั้งยังมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ ความพอเพียง ความอดทน และการแบ่งปัน ร่วมกับการประกอบอาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเป็นผู้สืบทอดประสบการณ์จากบรรพบุรุษและยังคงยึดถือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงชี้ให้เห็นว่า ความพอประมาณและการพึ่งพาตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. การประเมินผลการพัฒนาอาชีพกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้สูงอายุในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ผู้สูงอายุมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 100 มีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น และชุมชนมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาอาชีพได้สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ให้กับผู้สูงอายุ และการรวมกลุ่มทำกิจกรรมอาชีพร่วมกันช่วยเสริมสร้างพลังทางสังคมและความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริญญา วงษ์พรหม และคณะ (2558) ที่พบว่า การพัฒนาอาชีพและการสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีบทบาทในชุมชนมากขึ้น อีกทั้งสอดคล้องกับงานของ Maurer (2001) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมอาชีพและชุมชนจะมีความสุข ความพึงพอใจ และสุขภาพที่ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้าร่วม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ออกมาในลักษณะของโมเดลการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุเปราะบางเชิงบูรณาการ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการและแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุในชื่อ BLLIM Model

องค์ความรู้ใหม่ คือ BLLIM Model ผลการวิจัยได้สังเคราะห์เป็นโมเดลบูรณาการพุทธ-ภูมิปัญญาชุมชน (Buddha-Local Livelihood Integration Model: BLLIM) สร้างโมเดลการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุในชื่อ BLLIM Model ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่

B – Behavior การเปลี่ยนพฤติกรรม

L – Learning การเรียนรู้ต่อเนื่อง

L – Linkage การเชื่อมโยงเครือข่าย

I – Innovation การสร้างนวัตกรรม

M – Market การเข้าถึงตลาด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรจัดตั้งศูนย์พัฒนาอาชีพผู้สูงอายุแบบบูรณาการในระดับตำบลโดยประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และวัด เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรบรรจุ BLLIM Model ไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงหลักพุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และตลาดชุมชนอย่างยั่งยืน
3. ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนงบประมาณต่อเนื่อง สำหรับกิจกรรมพัฒนาอาชีพที่มุ่งสร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุเปราะบาง โดยเน้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งพาตนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานท้องถิ่นควรจัดอบรมการสร้างนวัตกรรมอาชีพผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการตลาดและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย
2. ควรมีการสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุในลักษณะชมรม BLLIM เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และผลิตภัณฑ์ระหว่างตำบล อำเภอ และจังหวัด
3. ควรใช้วัด โรงเรียน และศูนย์พัฒนาชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ด้านอาชีพ โดยเชื่อมโยงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่
4. ส่งเสริมการตลาดออนไลน์ในระดับชุมชน โดยสร้างช่องทางขายสินค้าผ่านเพจหรือแอปพลิเคชัน เพื่อขยายตลาดของผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการพัฒนาอาชีพในแต่ละชุมชน
2. ศึกษาเชิงลึกด้านจิตวิทยาและแรงจูงใจของผู้สูงอายุในการปรับตัวสู่การประกอบอาชีพยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมที่เหมาะสม
3. ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของการนำ BLLIM Model ไปใช้จริงในระยะยาว เพื่อประเมินความยั่งยืนและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระดับครัวเรือนและชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยสนับสนุนมูลฐาน (Fundamental Fund) ปีงบประมาณ 2568 จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม MCU RS 800768026

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาที่ดิน. (2561). รายงานข้อมูลการใช้ที่ดินจังหวัดจันทบุรี. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จริญญา วงษ์พรหม และคณะ. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts)*, 8(3), 41-54.
- ดวงพร กิจอาทร และคณะ. (2560). การพัฒนากลุ่มอาชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือใหม่อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 6(2), 74-85.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). *พุทธธรรม (ฉบับขยาย)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2568). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุประเทศไทย พ.ศ. 2568. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอมะขาม. (2566). รายงานข้อมูลกลุ่มเปราะบางผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี. จันทบุรี: กรมการพัฒนาชุมชน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). รายงานสถิติประชากรและสังคมไทย พ.ศ. 2564. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- _____. (2566). รายงานสถิติประชากรและสังคมไทย พ.ศ. 2566–2567. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างศิรี. (2566). ข้อมูลพื้นฐานตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี. จันทบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างศิรี.
- อุบล วุฒิพรโสภณ และคณะ. (2560). การพัฒนานโยบายและศักยภาพขององค์กรชุมชนในการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(1), 61–72.
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Maurer, T. C. (2001). Career-Relevant Learning and Development, Worker Age, and Beliefs About Self-Efficacy for Development. *Journal of Management*, 27, 123–140.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

